

Izveštaj iz senke

Stanje demokratije u Srbiji 2019

EU-RS THINK TANK

Urednik:
Nemanja Todorović Štiplija

Autori:
Aleksandar Ivković, Nikola Cuckić, Nikola Burazer

Asistenti:
Emina Muminović, Vukašin Živković

Dizajn:
Nemanja Nikolić

Priprema za štampu:
Bratislav Bojić

Štampa:
Java otisak d.o.o, Beograd

Fotografija:
© Tanjug / Dragan Kujundžić

Tiraž: 100 primeraka

ISBN
978-86-80576-08-4

Beograd, septembar 2019.

Ova studija je objavljena u sklopu projekata „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“. Isključivo odgovori za sadržaj studije su njeni autori.

Sadržaj:

Uvod.....	4
1. Izbori.....	6
2. Parlament.....	9
3. Upravljanje.....	12
Nezavisne institucije.....	13
4. Civilno društvo.....	15
5. Sloboda izražavanja.....	18
Zastrašivanje novinara.....	18
Regulatorno okruženje i rad nezavisnih institucija....	19
Javni medijski servisi i ekonomski faktori.....	21
Centar savremene politike.....	24
European Western Balkans.....	25
Civilno društvo za unapređivanje pristupanja Srbije Evropskoj uniji.....	26

Uvod

Demokratija je jedan od političkih kriterijuma iz Kopenhagena – usvojenih na sastanku Evropskog saveta 1993. godine – koje države moraju ispuniti kako bi mogle postati članice Evropske unije. Drugi politički kriterijumi jesu vladavina prava i zaštita ljudskih prava i prava manjina, dok se ekonomski kriterijumi odnose na postojanje i funkcionalnost tržišne privrede.

“Članstvo zahteva da država kandidat ostvari stabilnost institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina.” Zaključci Evropskog saveta u Kopenhagenu, 21-22. jun 1993.

Evropska unija pridaje veliku važnost pregovaračkim poglavljima 23 i 24, koja se između ostalog odnose i na vladavinu prava, nezavisnost sudstva, slobodu medija i ljudska i manjinska prava. Ova poglavlja su i formalno i suštinski najvažnija pregovaračka poglavlja, koja se, počev od pregovora sa Crnom Gorom, a zatim i Srbijom, otvaraju prva a zatvaraju poslednja, i mogu uticati na dinamiku otvaranja i zatvaranja svih ostalih poglavlja.

Međutim, ono što Evropska unija podrazumeva pod demokratijom u svojim izveštajima – izbore, rad parlamenta, upravljanje i građansko društvo – ostaje van pregovaračkih poglavlja, a time često i van javnog diskursa o evropskim integracijama. Ove teme, ipak, jesu i dalje od fundamentalne važnosti za uspešnog ovog procesa.

Poslednji izveštaj Evropske komisije o Srbiji za 2019. bio je izuzetno oštar u delu koji se odnosi na stanje demokratije. Ponašanje parlamentarne većine koje je dovelo do bojkota rada parlamenta od strane jednog dela opozicije, zabrinjavajuće stanje u slobodi medija i manjak međupartijskog dijaloga posebno su naglašeni kao problematični od strane Evropske komisije.

Ovakve ocene došle su nakon izuzetno turbulentne godine, obeležene masovnim građanskim protestima, bojkotom parlamenta i najavljenog bojkota izbora, u kojoj su krizu demokratije u zemlji prepoznale i relevantne organizacije poput Fridom Hausa, u čijem poslednjem izveštaju je Srbija pala iz kategorije „slobodnih“ u kategoriju „delimično slobodnih“ zemalja. Ovo je

svakako razlog više da se pitanju stanja demokratije posveti veća pažnja u procesu evropskih integracija.

Stanje demokratije u Srbiji 2019 predstavlja izveštaj iz senke za oblasti obuhvaćene oblašću demokratije u izveštajima Evropske komisije za Srbiju: izbore, parlament, upravljanje i civilno društvo – kao i slobodu medija, koja iako ne spada u oblast demokratije u ovim izveštajima, stoji u čvrstoj vezi sa ovim pitanjima i prethodno se takođe nalazila izdvojeno od pregovaračkih poglavlja, u delu koji se ticao političkih kriterijuma iz Kopenhagena.

Izveštaj **Stanje demokratije u Srbiji 2019** obuhvata period od 1. novembra 2018. do 31. avgusta 2019. godine. U pitanju je treći godišnji izveštaj iz senke o stanju demokratije u Srbiji koji objavljuje Centar savremene politike / European Western Balkans.

1. Izbori

Tokom perioda pokrivenog izveštajem nisu se održali izbori na nacionalnom nivou. Zbog toga se zaključci o stanju u ovoj oblasti zasnivaju na četiri izbora za odbornike u skupštinama opština Lučani, Kula, Doljevac i Kladovo, koji su održani 16. decembra 2018. godine, kao i napretku izbornih reformi koje su preporučili brojni akteri, pre svega Evropska unija i Organizacija za bezbednost i saradnju u Evropi (OEBS).

Sva četiri izbora na lokalnom nivou natpolovičnom većinom osvojila je vladajuća Srpska napredna stranka (SNS), koja je i u prethodnom mandatu imala najveći broj odbornika u ovim opštinama. Najveću pažnju javnosti privukli su izbori u opštini Lučani, zbog učešća novoformiranog opozicionog Saveza za Srbiju, koji je na njima osvojio 9,9% glasova.

Izveštaj o toku kampanje u sve četiri opštine i izbornom danu u Lučanima koji je sačinio Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost – CRTA pokazuju da problematične izborne prakse zabeležene u prošlogodišnjem izveštaju „Stanje demokratije u Srbiji 2018“, nastavljaju da se ponavljaju. Ne postoji naznaka da dolazi do promene negativnih trendova nepoštovanja demokratskih standarda, ali i zakonskih odredbi koje regulišu lokalne izbore, a javili su se i problemi koji su novina u odnosu na prošlogodišnji izveštaj.

Jedan od takvih problema predstavlja potencijalno nepostojanje zakonskog osnova za raspisivanje lokalnih izbora u Kuli, Doljevcima i Kladovu. Dok su se u Lučanima izbori za odbornike prethodno održali u decembru 2014. godine, tako da je četvorogodišnji mandat skupštine opštine istekao, izbori u preostale tri lokalne samouprave održani su zajedno sa parlamentarnim i pokrajinskim izborima u aprilu 2016. godine, što znači da su njihove skupštine raspuštene godinu i po dana pre isteka mandata. Problematično je to što pri tome nije bio zvanično ispunjen nijedan od tri zakonska uslova za raspisivanje vanrednih lokalnih izbora, pobrojanih u Zakonu o lokalnoj samoupravi (nesastajanje skupštine tri meseca, neuspeh da se izabere predsednik opštine u roku od 30 dana ili neusvajanje statuta ili budžeta u predviđenom roku).¹

Povod za raspisivanje izbora u Kuli, Doljevcima i Kladovu bile su ostavke predsednika opština (članova Srpske napredne stranke), sve trojice „iz ličnih razloga“ ali nijednoj skupštini opštine nije pružena prilika da u roku od 30 dana da izabere novog vršioca ove funkcije.² CRTA je zbog toga podnela inicijativu za ocenu ustavnosti i zakonitosti akta raspisivanja lokalnih izbora Ustavnom sudu, ali do zaključenja ovog izveštaja nisu poznati njeni rezultati.

1 Finalni izveštaj CRTA posmatračke misije: Lučani, Kladovo, Kula, Doljevac, str. 9 <https://crt.rs/wp-content/uploads/2019/06/Finalni-izve%C5%A1taj-posmatra%C4%8Dke-misije-Lokalni-izbori-2018.pdf>, pristupljeno 26. 8. 2019.

2 Isto, str. 10

Još jedna pravosudna inicijativa koju je pokrenula CRTA, ovog puta u vidu krivičnih prijava, odnosi se na izborni dan u Lučanima i prisustvo 17 vozila koja pripadaju javnim preduzećima iz osam gradova u Srbiji.³ Njihovo pojavljivanje u ovoj opštini, bez opravdanih razloga od javnog interesa, budi sumnju na zloupotrebu javnih resursa od strane vladajućih stranaka u obliku dovođenja birača na biračka mesta ili nadgledanja onih koji su glasali. I ove krivične prijave trenutno su bez sudskog epiloga.⁴

Funkcionerska kampanja, izražena tokom beogradskih izbora početkom 2018. godine, bila je prisutna u Doljevcu, Lučanima, Kladovu i Kuli, koje je posetio višestruk broj članova vlade i direktora javnih preduzeća bez mogućnosti utvrđivanja da li se pojavljuju u javnoj ili partijskoj ulozi.⁵ Agencija za borbu protiv korupcije nije se izjašnjavala ovim povodom.

I dok praćenje medijskog izveštavanja o izbornoj kampanji zbog njenog ograničenog opsega nije moglo da pruži jasne zaključke kao tokom beogradskih izbora, zabeleženi su pritisci kako na glasače, tako i na posmatrača. Direktor najvećeg javnog preduzeća u Lučanima, „Milan Blagojević – Namenska“ a. d. zamolio je zaposlene da „zarad fabrike“ na izborima zaokruže broj jedan (SNS),⁶ dok je automobilu posmatrača CRTE izbornog dana u Lučanima isečena guma, što je prijavljeno policiji.⁷

Uprkos njihovom malom značaju za politiku na nacionalnom nivou, lokalni izbori u decembru 2018. pokazuju da vladajuće stranke istrajavaju u aktivnostima koje onemogućavaju fer i slobodne izborne uslove. U Tabeli 1.1 dat je sumiran prikaz zabeleženih nepravilnosti i upoređen sa nalazima prethodnog izveštaja.

Tabela 1.1 *Uporedni prikaz izbornih nepravilnosti iz dva godišnja izveštaja*

Izborna nepravilnost	Prisutno u „Stanju demokratije u Srbiji 2018“
Neosnovano raspisivanje izbora	Ne
Funkcionerska kampanja	Da
Zloupotreba javnih resursa	Da
Izostanak reakcije nezavisnih institucija	Da
Pritisci na glasače	Da
Vođenje paralelnog spiska	Da
Pritisci na posmatrača	Da

3 Isto, str. 22

4 Zloupotrebe službenih vozila u Lučanima (ni)je bilo?, <https://www.danas.rs/drustvo/zloupotrebe-službenih-vozila-u-lucanima-nije-bilo/?fbclid=IwAR2Ozd2weZcFfezK31pCEh8aDLbgR7USGDWgUTW3B7t-jmqiHNEldeJKmuYA>, pristupljeno 30. 8. 2019.

5 Isto, str. 17

6 Insajder, <https://insajder.net/sr/sajt/tema/12895/>, pristupljeno 26. 8. 2019.

7 Finalni izveštaj CRTA posmatračke misije, str. 26

Drugi nivo analize u ovoj oblasti odnosi se na reformu izbornog zakonodavstva. Praćenje izmena zakona koji se odnose na izbore odabrano je iz dva razloga: 1) ovaj oblik unapređivanja izbornih uslova preporučile su misije Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju/Kancelarije za demokratiju i ljudska prava (OEBS/KDILJP), najrelevantnija međunarodna organizacija koja je posmatrala izbore na nacionalnom nivou, a ispunjavanje njenih preporuka uvršteno je i u izveštaje Evropske komisije o Srbiji kao jedan od političkih kriterijuma za članstvo; 2) za razliku od preporuka OEBS/KDILJP koje se odnose na promenu ponašanja organa vlasti i nezavisnih institucija, za čiju je evaluaciju potrebno održavanje novih izbora na nacionalnom nivou, relativno je jednostavno utvrditi da li je došlo do zakonskih izmena.

U svom izveštaju iz maja 2019. godine, Evropska komisija konstatovala je da „skoro sve preporuke OEBS/KDILJP čekaju na ispunjavanje, uključujući sveobuhvatno i inkluzivno preispitivanje zakonodavstva“. Ni u naredna tri meseca, prema uvidu ovog izveštaja, nije došlo do promena nijednog zakona koji reguliše oblasti na koje je OEBS ukazao u svojim izveštajima iz 2016. i 2017. godine. U pitanju su Zakon o izboru narodnih poslanika (poslednji put menjan 2011), Zakon o finansiranju političkih aktivnosti (2014), Zakon o elektronskim medijima (2016) i Zakon o jedinstvenom biračkom spisku (2011).

Čak deset verzija Predloga zakona o izmenama i dopunama zakona o izboru narodnih poslanika, koje su podneli poslanici opozicije, već godinama se nalaze u skupštinskoj proceduri, bez uvrštavanja u dnevni red. Isto važi i za tri nove verzije Zakona o elektronskim medijima i jednu verziju Zakona o finansiranju političkih aktivnosti.

Jedini Zakon koji reguliše oblast čije je preispitivanje OEBS/KDILJP preporučio, a koji je u međuvremenu izmenjen, jeste Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije, sada Zakon o sprečavanju korupcije. Međutim, relevantne odredbe koje regulišu izbore, odnosno funkcionersku kampanju (član 29. starog Zakona) nisu promenjene u novom (član 50).

Ono što bi moglo da dovede do promene u ovom smislu jeste serija okruglih stolova između predstavnika vlasti i opozicije posvećenih redovnim parlamentarnim izborima 2020. godine, koje su krajem jula 2019. otpočeli da organizuju Fondacija za otvoreno društvo i Fakultet političkih nauka u Beogradu. Tokom ovih događaja, posvećenih temama kao što su uređenje biračkog spiska, finansiranje partija i pristup medijima, svoja rešenja predstavile su relevantne nevladine organizacije poput CRTE, Centra za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) i Transparentnosti Srbija. U trenutku zaključenja ovog izveštaja, međutim, ne može se utvrditi da li će ishod okruglih stolova biti uspešan i sprečiti najavljen bojkot izbora dela opozicije.

2. Parlament

Rad Narodne skupštine Republike Srbije se u prvih nekoliko meseci obuhvaćenih izveštajem dodatno pogoršao u odnosu na prethodnu godinu, a neke od praksi vladajuće većine deo poslanika opozicije označio je kao razlog stupanja u bojkot zasedanja parlamenta početkom 2019. godine. U trenutku zaključivanja izveštaja, bojkot je prekinuo jedan deo poslanika, dok određena poboljšanja u radu mogu da se uoče.

Prošlogodišnji izveštaj zabeležio je izuzetno zabrinjavajuću praksu onemogućavanja rasprave o Predlogu Zakona o budžetu Republike Srbije za 2018. godinu u pojedinostima podnošenjem velikog broja amandmana vladajuće koalicije, koji je iscrpeo vreme za raspravu i ostavio poslanicima opozicije priliku da se o amandmanima na najvažniji zakon u kalendarskoj godini obrate samo 24 puta, višestruko manje nego prethodnih godina. Ova praksa se nastavila i u tokom rasprave o Predlogu Zakona o budžetu za 2019. godinu, ostavivši još gore rezultate – sada su se poslanici opozicije obratili samo tri puta.

Tabela 2.1 *Rasprava o predlozima zakona o budžetu 2014-2018*

Godina	Broj tačaka dnevnog reda	Tačka u okviru koje je predlog zakona o budžetu	Broj amandmana o kojima je raspravljano pre predloga zakona o budžetu	Ukupan broj obraćanja narodnih poslanika o zakonu o budžetu (pojedinosti) ⁸	Broj obraćanja opozicionih poslanika o zakonu o budžetu ⁹	Broj dana rasprave o budžetu, u pojedinostima
2014	12	2	5	155	108	1
2015	12	5	0	215	140	2
2016	7	6	0	265	188	2
2017	31	6	285	30	24	1
2018	62	4	302	4	3	1

U Tabeli 2.1 predstavljen je razvoj rasprave o budžetu od 2014. do 2018. godine, nastao na osnovu analize stenografskih beleški. Može se videti da su tokom prve tri posmatrane godine poslanici opozicije iscrpno raspravljali o amandmanima na predlog zakona, i u tom segmentu imali više obraćanja od poslanika vlasti, što je i očekivano s obzirom na to da zakon predlaže Vlada. Situacija se naglo menja 2017. godine i nastavlja 2018.

⁸ Ne računajući replike i obraćanja po Poslovniku

⁹ Isto.

Kao što se može videti, rasprava o Predlogu zakona o budžetu za 2019. godinu u pojedinostima gotovo u potpunosti je izostala. Svaki od 302 amandmana o kojima se raspravljalo pre budžeta bio je podnet na jedan od prva četiri člana Predloga Zakona o centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja. Samo 13 od 302 amandmana podneli su narodni poslanici koji nisu bili članovi vladajućih poslaničkih grupa niti poslaničke grupe Srpske radikalne stranke. Nijedan od 302 amandmana nije bio usvojen u danu za glasanje, zbog propuštanja poslanika da se uopšte izjasne o njima.

Ono na šta su poslanici opozicije takođe imali primedbe jeste spajanje rasprave o previše tačaka dnevnog reda¹⁰, što se vidi i na primeru sednice u okviru koje je raspravljano o budžetu – sadržala je 62 tačke.

Osim toga, korišćenje hitne procedure prilikom donošenja zakona i dalje je prisutno u prevelikom procentu, koji se čak i povećao u odnosu na prethodni izveštaj. Dok je u periodu od 1. novembra 2017. do 31. oktobra 2018. godine procenat zakona donetih po hitnom postupku bio 36%, od 1. novembra 2018. zaključno sa avgustom 2019. taj procenat iznosi 53%.¹¹

Izvršna vlast i dalje ima apsolutnu dominaciju u predlaganju zakona. Od 155 usvojenih u posmatranom periodu, čitavih 152 predložila je Vlada Republike Srbije, dok su preostala tri napisale poslanice Maja Gojković i Marija Obradović iz SNS-a. Narodni poslanici podneli su još 23 predloga zakona u posmatranom periodu, ali je samo jedan uvršten u dnevni red rasprave: Predlog Zakona o finansiranju Autonomne Pokrajine Vojvodine koji su podneli poslanici Lige socijaldemokrata Vojvodine.

Kontrolna funkcija Narodne skupštine ne odudara od prethodnih nalaza i na zabrinjavajuće niskom je nivou. Jedini blago pozitivan trend predstavlja prisustvo članova Vlade na sednicama Narodne skupštine poslednjeg četvrtka u mesecu kako bi neposredno odgovarali na poslanička pitanja, što se dešavalo nešto učestalije nego u periodu pokrivenom prethodnim izveštajem (Tabela 2.2).

Odsustvo članova Vlade u aprilu i maju poklapa se sa bojkotom dela opozicije, a njihovo prisustvo u junu i julu došlo je nakon najave predsednice Narodne skupštine Maje Gojković da će biti donet „paket mera“ kojim će se parlamentarna rasprava unaprediti, a koji će uključivati izbegavanje hitne procedure i amandmana čiji je cilj da spreče raspravu.¹² Nedugo nakon toga su po prvi put od 2013. godine zakazane plenarne sednice na kojima je raspravljano o godišnjim izveštajima nezavisnih institucija, a koje su se održale u junu i julu.

10 Parlament pod lupom, br. 1, Otvoreni parlament, str. 10

11 Otvoreni parlament, <https://otvoreniparlament.rs/akt?od=&do=&predlagac=&kljucnaRe-c=&saziv=&tip=zakon&oblast=&radnoTelo=&poHitnomPostupku=1&page=9>, pristupljeno 26. 8. 2019.

12 Gojković: Izbegavaće se zakoni po hitnom postupku i besmisleni amandmani <http://rs.n1info.com/Vesti/a490747/Gojkovic-lzbegavace-se-zakoni-po-hitnom-postupku-i-besmisleni-amandmani.html>,

Ipak, deo poslanika opozicije i dalje bojkotuje sednice, a do zaključenja ovog izveštaja prošlo je premalo vremena da bi moglo da se proceni da li do stvarnog poboljšanja zaista dolazi.

Tabela 2.2 *Prisustvo članova Vlade sednicama Narodne skupštine poslednjeg četvrtka u mesecu*

Mesec	Prisustvo članova Vlade	Prisustvo predsednice Vlade	Ukupno pitanja	Pitanja opozicije
Avgust 2019.	Ne (nema redovnog zasedanja)			
Jul 2019.	Da	Da	6	3
Jun 2019.	Da	Da	9	2
Maj 2019.	Ne			
April 2019.	Ne			
Mart 2019.	Da	Da	5	0
Februar 2019.	Ne (nema redovnog zasedanja)			
Januar 2019.	Ne (nema redovnog zasedanja)			
Decembar 2018.	Ne			
Novembar 2018.	Da	Da	5	4
Oktobar 2019.	Da	Da	5	2

3. Upravljanje

Tokom posmatranog perioda nije došlo do promena u sastavu Vlade Republike Srbije, čiji mandat ističe sa istekom mandata Narodne skupštine u junu 2020. Nije bilo vidnog napretka u odnosu na probleme uočene u „Stanju demokratije u Srbiji 2018“, ali ni značajnog nazadovanja.

Predlozi amandmana na Ustav Republike Srbije, čije je sastavljanje obeleženo tenzijama između Ministarstva pravde i dela profesionalnih udruženja podneti su Narodnoj skupštini 30. novembra 2018, a Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo usvojio ih je 14. juna 2019. Konsultativno veće evropskih sudija Saveta Evrope je, na zahtev Društva sudija Srbije, u mišljenju iz decembra 2018. utvrdilo da predložene izmene i dalje ne garantuju nezavisnost pravosuđa, u pogledu izbora sudija i članova Visokog saveta sudstva, vršenja njihove funkcije i razrešenja.¹³ Nepoznato je kada će novi amandmani, koji su predviđeni još Akcionim planom za Poglavlje 23 iz 2016, biti usvojeni, s obzirom da procedura zahteva dvotrećinsku većinu glasova Narodne skupštine i potvrđivanje amandmana na referendumu.

Kada je reč o lokalnoj samoupravi, ukazivanje na probleme sa kojima se suočavaju one koje nisu pod vlašću SNS-a nastavilo se i tokom perioda pokrivenog ovim izveštajem. Gradonačelnik Šapca Nebojša Zelenović u novembru 2018. godine održao je govor na 35. Sednici Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Saveta Evrope, tokom kojeg je naveo primere kršenja različitih članova Evropske povelje o lokalnoj samoupravi. Među njima su bili onemogućavanje slobodnih izbora i tajnog glasanja, slobodnog delovanja izabranih zvaničnika, kao i kršenje prava na sopstvene finansijske izvore, konsultovanje i ograničenu administrativnu kontrolu.¹⁴ Govor je, kako je naglasio, održao u ime grada Šapca, opština Paraćin i Čajetine, ali i 448 opozicionih odbornika širom Srbije.

Zelenovićevo učešće na sednici Kongresa bilo je praćeno sastankom Nadzornog odbora Kongresa u Beogradu 7. februara 2019, čiji su domaćini bili predsednici opozicionih opština. Pored razmatranja materijala za narednu sednicu, predstavnici Kongresa sastali su se sa ministrom za državnu upravu i lokalnu samoupravu Brankom Ružićem, kome su predočili značaj usvajanja preporuka upućenih Srbiji i popravljivanja odnosa sa opozicijom.¹⁵

13 http://www.sudije.rs/images/2018_12_21_Mi%C5%A1ljenje_CCJE_o_amandmanima_od_oktobra_2018.pdf, pristupljeno 28. 8. 2019.

14 Speech by Nebojsa ZELENOVIC, Mayor of Sabac, https://search.coe.int/congress/pages/result_details.aspx?objectId=09000016808eee02, pristupljeno 27. 8. 2019.

15 Local and regional democracy: Pursuing political dialogue with Serbian authorities, <https://www.coe.int/en/web/congress/-/meeting-of-the-monitoring-committee-in-serb-1>, pristupljeno 27. 8. 2019.

Nezavisne institucije

Drugi sedmogodišnji mandat Rodoljuba Šabića na funkciji Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti istekao je 22. decembra 2018. godine. Narodna skupština je za njegovog naslednika izabrala Milana Marinovića 26. jula 2019. nakon što ga je Odbor za kulturu i informisanje predložio ranije tog meseca. U međuvremenu je dužnost Poverenika obavljala dotadašnja zamenica Stanojla Mandić.

Parlament je time ignorisao javni zahtev 70 organizacija civilnog društva koji su još u novembru 2018. pozvali na što skoriji izbor novog Poverenika kako ova pozicija ne bi ostala nepotrebno upražnjena.¹⁶ Prema oceni organizacije Partneri za demokratske promene Srbija, ova institucija je bez obzira na to nastavila da radi na neizmenjen način tokom prelaznog perioda, čak i u osetljivim slučajevima i u odnosu na uticajne obveznike zakona. Ipak, posledice odlaganja izbora novog Poverenika su se osetile u pogledu kapaciteta ove institucije da preuzme obaveze utvrđene novim Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, istakli su Partneri za demokratske promene.

Odbor za kulturu i informisanje isto tako nije ispoštovao inicijativu civilnog sektora kada je odbio da kao kandidatkinju za novu Poverenicu predloži Nevenu Ružić, koju je podržalo pomenutih 70 organizacija. Ružić je deset godina radila u instituciji Poverenika, a u trenutku izbora obavljala je funkciju generalne sekretarke Službe Poverenika.¹⁷ Milan Marinović je do izbora bio predsednik Prekršajnog suda u Beogradu i ispunio je zakonske uslove za izbor na ovu funkciju. Ipak, kako su ukazali Partneri za demokratske promene, pri izboru novog Poverenika trebalo uzeti u obzir i dodatne kriterijume, koji nisu propisani zakonom, a posebno u pogledu iskustva i znanja kandidata u oblasti zaštite podataka o ličnosti, zbog čega su organizacije civilnog društva smatrale da je Ružić bila bolji izbor.

Takođe, čini se da je položaj Poverenika otežan novim zakonskim rešenjima o kojima je izveštavano i u prethodnom izdanju „Stanja demokratije u Srbiji“. U novembru 2018. je izglasan novi Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, koji je stupio na snagu u avgustu 2019, iako je novi Poverenik zatražio njegovo odlaganje zbog izazova u pogledu kapaciteta. I prethodne godine ova institucija imala je zamerke na ovaj zakon, posebno u pogledu člana 40. koji propisuje ograničenja prava na zaštitu podataka o ličnosti ne precizirajući ih. Iste zamerke imala je Studija Evropske komisije ove godine, koja je takođe primetila neodgovarajuću usklađenost sa pravnim tekovinama EU, jer su neke odredbe prenete samo deklarativno i nejasno.¹⁸

16 Srbija tri meseca bez Poverenika, <http://www.birodi.rs/srbija-tri-meseca-bez-poverenika/>, pristupljeno 27. 8. 2019

17 Nevena Ružić: Favorit civilnog sektora za novog Poverenika, <https://www.danas.rs/ljudi/nevena-ruzic-favorit-civilnog-sektora/>, pristupljeno 27. 8. 2019.

18 <https://www.poverenik.rs/images/stories/dokumentacija-nova/Publikacije/engEKStudija.pdf>, pristupljeno 27. 8. 2019.

Konačno, Poverenik je krajem decembra 2018. ponovio kritike nacрта novog Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, a koje se odnose na sužavanje broja subjekata na koje se primenjuje zakon (preduzeća u većinskom vlasništvu države), izuzimanje Narodne banke Srbije iz postupka pred Poverenikom, kao i otežavanje Povereniku da pristupi određenim informacijama i netransparentan proces njegovog izbora.

Kada je reč o Agenciji za borbu protiv korupcije, ova nezavisna institucija nastavila je da funkcioniše sa nepotpunim sastavom Odbora, a nekadašnje članstvo njenog direktora u vladajućoj Srpskoj naprednoj stranci nije preispitano. Prema bazi koju je sastavio Centar za istraživačko novinarstvo Srbije u novembru 2018, među postupcima koje je Agencija pokretala u toku osam godina njenog rada dominiraju najblaže moguće mere, odnosno upozorenja¹⁹, a i kada preporuči razrešenje funkcionera zbog sukoba interesa, ono biva sprovedeno samo u jednoj trećini slučajeva.²⁰ Tokom posmatranog perioda kontroverze je izazvalo uklanjanje urbaniste grada Beograda iz registra funkcionera nakon upita Pištaljke o mogućem sukobu interesa.²¹

Zakon na osnovu kojeg Agencija funkcioniše izmenjen je (hitnim postupkom) u maju 2019, mada će njegova primena početi tek od 1. septembra 2020. Prema oceni koalicije PrEUgovor, novi zakon će povećati politički uticaj na izbor članova Odbora i predsednika Agencije, dok određeni delovi jesu korisni, ali takođe neusklađeni sa Zakonom o krivičnom postupku i Zakonom o zaštiti uzbunjivača.²² U međuvremenu su istekli najbitniji strateški dokumenti u ovoj oblasti, Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije 2013-2018. i Akcioni plan za njeno sprovođenje, a novi još uvek nisu usvojeni.

---

19 PrEUgovor Alarm Izveštaj, mart 2019, str. 30

20 Упркос препорукама Агенције, смењена само трећина функционера који су били у сукобу интереса, <https://pistaljka.rs/home/read/813>, pristupljeno 27. 8. 2019.

21 После упита Пиштаљке о имовини, Агенција за борбу против корупције избрисала београдског урбанисту са списка функционера, <https://pistaljka.rs/home/read/811>, pristupljeno 27. 8. 2019.

22 PrEUgovor Alarm Izveštaj, mart 2019, str. 34

4. Civilno društvo

Poput prošlogodišnjeg, i ovogodišnji izveštaj Evropske komisije za Srbiju zaključuje da nije ostvaren napredak u uspostavljanju podsticajnog okruženja za razvoj i finansiranje organizacija civilnog društva (OCD). Izveštaj navodi da OCD deluju u okruženju koje nije otvoreno za kritiku, gde vladini zvaničnici daju negativne izjave o OCD uopšte, a naročito o finansiranju određenih udruženja, a da tabloidi nastavljaju sa oštrom kritikom organizacija koja se bave zaštitom ljudskih prava.²³

Tako je početak 2019. godine obeležilo pristizanje pretećih pisama na adrese OCD²⁴ u kojima se one nazivaju „anti-srpskim“ i „izdajničkim“.²⁵ Ove pretnje osudila je Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom u saopštenju objavljenom na svojoj internet stranici. Međutim, napadi na OCD nisu bili jedino anonimni, već su pristizali i od najviših predstavnika vlasti.

U toku rasprave o izveštaju Poverenika za informacije od javnog značaja u Narodnoj skupštini Republike Srbije, šef poslaničke grupe SNS Aleksandar Martinović optužio organizacije civilnog društva i medije²⁶ da koristeći pravo na slobodan pristup informacijama od javnog značaja traže „bezbednosno osetljive podatke“ čime „ruše bezbednosni sistem Republike Srbije“. Na ovakve tvrdnje reagovala su i organizacije civilnog društva okupljene u radnim grupama Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, saopštenjem u kome su istakli „predstavnicima vladajuće većine narušavaju već usporeni proces pristupanja Srbije Evropskoj uniji.“²⁷

Nisu izostali ni anonimni lični napadi na pojedine novinare i aktiviste građanskog društva. Glavni urednik BIRN Slobodan Georgiev u montiranom video snimku, koji se pojavio na društvenoj mreži Twitter u aprilu 2019. godine označen je kao „izdajnik“ blizak političarima Albanije i Kosova, dok su organizacije BIRN, CINS i KRIK zbog projekata koje sprovode iz sredstava međunarodnih donatora, što je inače ustaljena praksa organizacija civilnog društva u Srbiji, u istom snimku označeni kao „strane agenture“. Postoje sumnje da je video snimak nastao kao reakcija na ranije objavljenu fotografiju od strane BIRN-a na kojoj se brat predsednika Srbije dovodi u vezu sa kontroverznim biznismenom sa severa Kosova.²⁸

---

23 Izveštaj EK o Srbiji za 2019. godinu, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-serbia-report.pdf>,

24 Inicijative mladih za ljudska prava, Građanske inicijative, Komiteta pravnika za ljudska prava, Beogradskog centra za ljudska prava, Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji i Beogradskom centru za bezbednosnu politiku

25 <http://rs.n1info.com/Vesti/a460381/NVO-dobile-pretece-pismo.html>

26 CINS, KRIK, BIRN, BIRODI, Fond za humanitarno pravo, Istinomer, TV N1, Nedeljnik, Vreme

27 <http://eukonvent.org/poslanici-narodne-skupstine-ne-smeju-usporavati-evropski-put-srbije/>

28 <http://birnsrbija.rs/birn-zaustavite-napad-na-georgieva/>

I u ovom izveštajnom periodu, primetan je i trend nastavka delovanja tzv. vladinih nevladinih organizacija - kritičnih prema radu drugih organizacija civilnog društva, ali ne i radu aktuelnih vlasti, čije delovanje služi kako bi se simulirao pluralizam mišljenja o aktuelnim temama. Ovakva udruženja se oglašavaju jedino kada saopštenjima daju podršku vlastima ili osuđuju kritičare vlasti.²⁹ Ovim povodom oglasilo se Evropsko udruženje sudija i tužilaca za demokratiju i slobodu – MEDEL saopštenjem iz novembra 2018. godine u kome je izrazilo zabrinutost zbog trenda formiranja udruženja sudija i tužioca u Srbiji „čije delovanje je usmereno ka opravdanju i potvrđivanju mišljenja vlade“.³⁰

Pojedine organizacije civilnog društva uspele su da se nametnu kao posrednici u dijalogu vlasti i dela opozicije o izbornim uslovima, pa tako Fond za otvoreno društvo u Srbiji i Fakultet političkih nauka od jula 2019. godine organizuju gorepomenuti niz okruglih stolova „Dijalog o izborima 2020“.³¹

U pogledu saradnje Vlade Srbije sa Nacionalnim konventom o Evropskoj uniji (NKEU) nastavljen je mahom pozitivan trend zabeležen u prošlom izveštaju.³² Na plenarnoj sednici NKEU održanoj 10. juna 2019. godine u Narodnoj skupštini razmatran je ovogodišnji izveštaj Evropske komisije o Srbiji, a skupu su pored predsednice Narodne skupštine, ministarke za evropske integracije i ministarke pravde, obratio i predsednik Srbije.³³

Negativna kretanja, međutim, uočena su u pogledu spremnosti Vlade Srbije da aktivno saraduje sa organizacijama civilnog društva na polju regionalne saradnje mladih. Regionalna saradnja mladih na Zapadnom Balkanu, formalizovana kroz Regionalnu kancelariju za saradnju mladih na Zapadnom Balkanu (RYCO), doživela je udarac kada je Vlada Srbije, na predlog Ministarstva omladine i sporta, u martu 2019. godine, po hitnom postupku razrešila dužnosti omladinsku delegatkinju u Upravnom odboru ove organizacije, a pred sastanak koji je trebalo da se održi u Prištini.³⁴ Kako se navodi u saopštenju Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS), uključene u proces odabira omladinskog delegata, ova asocijacija nije bila obaveštena o situaciji koja je vodila razrešenju delegatkinje.³⁵

---

29 <https://www.gradjanske.org/wp-content/uploads/2018/12/Analiza-suzavanje-prostora.pdf>, str. 54,55

30 <https://www.medelnet.eu/index.php/news/europe/472-statement-of-medel-on-government-oriented-ngo-s>

31 <http://rs.n1info.com/Vesti/a508770/Treci-okrugli-sto-vlasti-i-opozicije.html>

32 Telo organizacija civilnog društva koje okuplja preko 700 OCD i eksperata koji prate proces pregovora Srbije sa Evropskom unijom kroz radne grupe za sva pregovaračka poglavlja

33 <http://eukonvent.org/nacionalni-konvent-o-evropskoj-uniji-razmatrao-nalaze-izvestaja-evropske-komisiji-za-srbiju/>

34 <https://europeanwesternbalkans.com/2019/03/18/removal-serbias-ryco-board-member-bad-message-regional-cooperation/>

35 <http://koms.rs/wp-content/uploads/2019/03/Stav-KOMS-povodom-razresenja-u-RYCO.pdf>

Sa normativne strane, upotpunjavanje pravnog okvira za konsultacije sa javnošću u procesu donošenja propisa i utvrđivanja javnih politika, koji je započeo u 2018. godini,³⁶ nastavljen je 2019. godine donošenjem Uredbe o metodologiji upravljanja javnim politikama i Pravilnikom o smernicama dobre prakse za ostvarivanje učešća javnosti u pripremi nacrtu zakona i drugih propisa.³⁷

Međutim, i pored donetih mera, ostaje da se upotpuni okvir javnih politika i omogući veći stepen uključivanja javnosti u proces donošenja odluka prema zaključku Zajedničkog konsultativnog odbora civilnog društva između Srbije i EU.³⁸ Na VIII konsultativnom odboru, ovo telo je pozvalo Republiku Srbiju da usvoji Nacionalnu strategiju za podsticajno okruženja za organizacije civilnog društva i prateći Akcioni plan, kao i da pojasni uslove pod kojima se zakoni donose po hitnom postupku i smanji korišćenje ove procedure.³⁹

---

36 Zakon o izmenama i dopunama Zakona o državnoj upravi ("Sl. glasnik RS", br. 47/2018); Zakon o izmenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi ("Sl. glasnik RS", br. 47/2018); Zakon o plansko sistemu ("Sl. glasnik RS", br. 30/2018)

37 <http://www.civilnodrustvo.gov.rs/vest/vest.37.html?newsId=1097>

38 Telo sastavljeno od predstavnika Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta i predstavnika socijalnih partnera i organizacija civilnog društva

39 <http://eupregovori.bos.rs/progovori-o-pregovorima/uploaded/Bilten%2047%20FINAL%20final.pdf>, str.

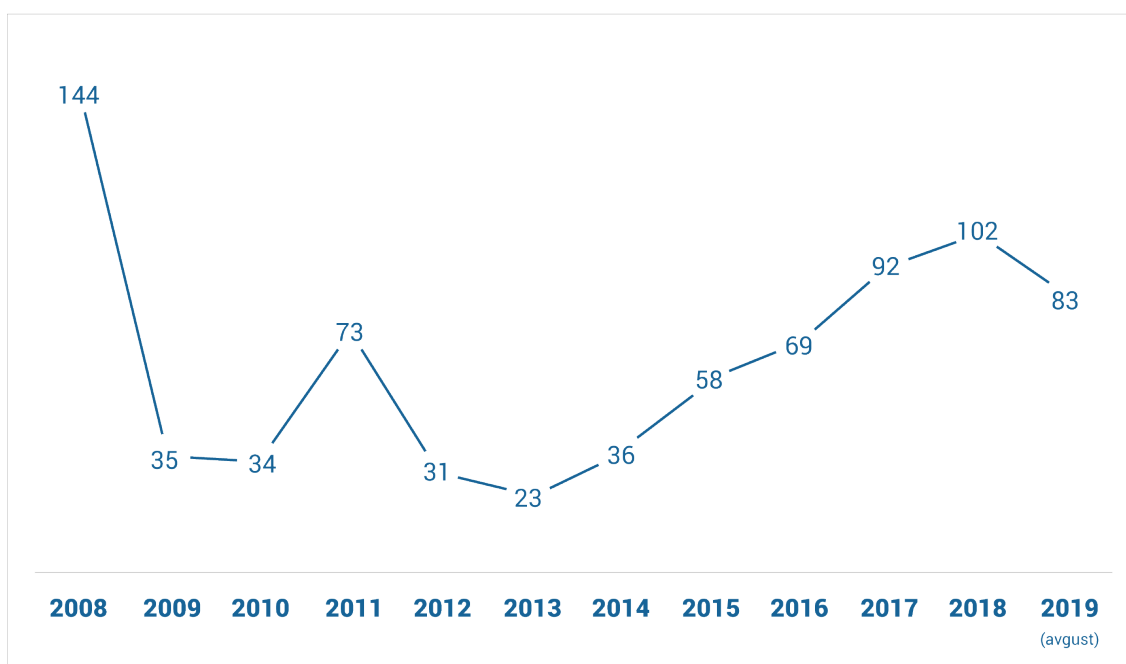
5. Sloboda izražavanja

Zastrašivanje novinara

Srbija je u aprilu 2019. nazadovala 14 mesta na indeksu slobode medija u svetu koji godišnje sastavlja organizacija „Reporteri bez granica“, i trenutno zauzima 90. mesto. U pitanju je nastavak negativnih trendova koje beleži i ovaj izveštaj, a koji se sastoji u daljem rastu napada i pritisaka na novinare, odsustvu napretka u regulisanju medijske scene, kao i nastavku zloupotrebe projektnog sufinansiranja.

Kao što se može videti na Grafikonu 5.1, nastalom na osnovu podataka Nezavisnog udruženja novinara Srbije, 2018. bilo je najviše napada na novinare u poslednjih 10 godina, dok se 2019. već u prvih 8 meseci stiglo do 80% tog broja.

Grafikon 5.1 *Napadi na novinare, prema bazi NUNS-a*

Od ukupnog broja napada između 1. novembra 2018. i kraja avgusta 2019, devet su fizički, što predstavlja porast u odnosu na period pokriven prethodnim izveštajem, kada ih je bilo sedam. Od devet napadnutih novinara, najmanje šest su autori kritičkih sadržaja o vlastima.

Najveću pažnju izazvalo je spaljivanje kuće Milana Jovanovića, novinara portala Žig info, koje se odigralo u noći između 12. i 13. decembra 2018. Tom prilikom su Jovanović i njegova supruga zamalo izgubili život. Kao nalogodavac zločina osumnjičen je Dragoljub Simonović, u tom trenutku predsednik gradske opštine Grocka ispred Srpske napredne

stranke, o čijim je sumnjivim poslovima Jovanović pisao na portalu.⁴⁰ Reakcija na događaj bila je spora: Simonović je uhapšen tek šest nedelja kasnije, a ostavku na mesto predsednika opštine Grocka podneo je tek u martu 2019. Nakon puštanja na slobodu, protiv njega i direktnih počinitelaca je pokrenut postupak koji je u toku i koji se već suočio sa dva odlaganja zbog neprisustva advokata optuženih.

Pored fizičkih napada na novinare, bitnu ulogu su igrali pritisci i zastrašivanja, od kojih su neki direktno dolazili od strane nosilaca javnih funkcija. Tako je zamenik gradonačelnika Beograda Zoran Vesić objavio da ima uvid u interne mejlove televizije N1⁴¹, dok je urednica portala Kolubarske.rs Darija Ranković već duži period izložena uvredama i etiketiranju gradonačelnika Valjeva Slobodana Gvozdenovića i medija povezanih sa njim.⁴² Nakon naslovne strane na kojima su kritički mediji označeni kao „psi koji su pušteni“, o kojoj je raspravljano i u Evropskom parlamentu, Ilustrovana Politika objavila je još jednu kontroverznu naslovnicu, ovog puta usmerenu ka Veranu Matiću, predsedniku Komisije za istraživanje ubistva novinara.

Regulatorno okruženje i rad nezavisnih institucija

Proces izrade nove Medijske strategije, o kojoj je pisano i u prethodnom izveštaju, napredovao je tokom prvih nekoliko meseci 2019. godine. Vlada Srbije organizovala je krajem februara četiri javne rasprave o dokumentu koji treba da predstavlja osnovu dalje reforme u oblasti medija, a medijska udruženja izjavila su da su zadovoljna predloženim tekstom Radne grupe.⁴³

Međutim, prilikom slanja Strategije Evropskoj komisiji krajem maja, Vlada je iz teksta izbacila neke od ključnih odredbi koji su predložene u cilju obezbeđivanja nezavisnosti medija. Među njima su isključivanje skupštinskog odbora iz procesa izbora Saveta Regulatornog tela za elektronske medije (REM), jasnije definisanje ovlašćenja ovog tela u pogledu praćenja izbornih kampanja, kao i „tripartitni model“ imenovanja članova upravnih odbora javnih servisa (REM, civilna društva i zaposleni).⁴⁴ Umesto Saveta za štampu uveden je pojam „samoregulatorno telo“, što je probudilo sumnju da će biti osnovano drugo telo blisko vlastima koje će nadzirati poštovanje novinarskog kodeksa.

40 O čemu je sve pisao novinar kome je zapaljena kuća? <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/o-cekmu-je-sve-pisao-novinar-kome-je-zapaljena-kuca/>, pristupljeno 26. 8. 2019.

41 Vesić rekao da ima uvid u interne mejlove N1, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/vesic-rekao-da-ima-uvic-u-interne-mejlove-n1/>, pristupljeno 26. 8. 2019.

42 Novinarka tri godine izložena verbalnom linču čitave mreže lokalnih glasila, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/novinarka-tri-godine-izlozena-verbalnom-lincu-citave-mreze-lokalnih-glasila/>, pristupljeno 26. 8. 2019.

43 Udruženja: Zadovoljni tekstom Medijske strategije, ali da li će takav opstati... <http://rs.n1info.com/Vesti/a463927/Novinarska-udruzenja-zadovoljna-tekstom-Medijske-strategije-ali-strahuju-da-takav-nece-ostati.html>, pristupljeno 26. 8. 2019.

44 Vlada Srbije znatno izmenila tekst Medijske strategije, <http://rs.n1info.com/Vesti/a487604/Vlada-Srbije-znacajno-izmenila-tekst-Medijske-strategije.html>, pristupljeno 26. 8. 2019.

Medijska udruženja usprotivila su se ovom potezu, a predsednica Vlade izjavila je da je u pitanju greška i pozvala članove Radne grupe da dostave svoje primedbe na izmenjen tekst, koje Vlada treba da usvoji zajedno sa komentarima iz Brisela.⁴⁵ Iako su prihvatili poziv, kontroverzan potez Vlade izazvao je pad poverenja predstavnika medijskih udruženja u dalji rad na dokumentu i još jednom produžio proces usvajanja Medijske strategije koji traje od 2016. godine.⁴⁶

Jedan od ciljeva Vladinih izmena teksta bio je sprečavanje promene načina izbora članova Regulatornog tela za elektronske medije. Tokom posmatranog perioda, ova institucija nastavila je da radi u „krnjem sastavu“, odnosno sa samo šest izabranih članova Saveta u odnosu na devet, koliko propisuje zakon. Rad REM-a bio je intenzivan, sa učestalim vanrednim zasedanjima, ali u najmanje dve prilike izazvao je kontroverze.

Prvi slučaj predstavlja spot SNS-a „Mnogo koštaju Đilasovi i Jeremićevi protesti“, koji je u februaru 2019. emitovan u vestima televizije Prva tako da je gotovo ceo njegov sadržaj, usmeren ka diskreditovanju i ismevanju građanskih protesta, prikazan bez kritičkog osvrt.⁴⁷ REM je doneo odluku da ne postoji osnov za pokretanje postupka za kršenje člana 47. Zakona o elektronskim medijima, koji zabranjuje političko oglašavanje izvan izborne kampanje, bez dodatnog obrazloženja u objavljenom zapisu sednice.⁴⁸

Drugu kontroverzu izazvala je odluka REM-a da ne reaguje kada je televizija Pink izjave novinarku Tamare Skrozze o predsedniku Vučiću istrigla iz konteksta. Nakon kritika ove odluke na portalu CINS-a, a potom i od strane drugih medija i udruženja, REM je izdao seriju zvaničnih saopštenja koja su u velikoj meri odudarala od nepristrasnog stila izražavanja. Između ostalog, list Danas i NUNS optuženi su za prljavu kampanju i cinizam, i označeni kao „medijsko-politička krila Saveza za Srbiju“.⁴⁹

---

45 Brnabić pozvala Radnu grupu da iznese primedbe na nacrt Medijske strategije, <http://rs.n1info.com/Vesti/a500411/Brnabic-pozvala-Radnu-grupu-da-iznese-primedbe-na-nacrt-Medijske-strategije.html>, pristupljeno 26. 8. 2019.

46 Medijska strategija – korak napred u slobodi medija ili simulacija reformi?, <https://europeanwesternbalkans.rs/medijska-strategija-korak-unapred-u-slobodi-medija-ili-simulacija-reformi/>, pristupljeno 26. 8. 2019.

47 Suša: REM ne postoji, televizije krše zakon emitujući spot SNS, <https://www.raskrikavanje.rs/page.php?id=370>, pristupljeno 26. 8. 2019.

48 <http://rem.rs/uploads/files/Zapisnici/ZAPISNIK%20sa%20328.%20vanredne%20sednice%2006.02.2019.pdf>, pristupljeno 26. 8. 2019.

49 <http://www.rem.rs/uploads/files/Zapisnici/Zapisnik%20sa%20336.%20vanredne%20sednice%2012.04.2019.pdf>, pristupljeno 26. 8. 2019.

Javni medijski servisi i ekonomski faktori

Istraživanje koje je sproveo Biro za društvena istraživanja (BIRODI) pokazalo je da u periodu između 8. decembra 2018. i 23. marta 2019. protesti koji su se svake subote održavali širom Srbije nijednom nisu bili udarna vest, te da se o njima uglavnom izveštavalo nakon 15. minuta Dnevnika Radio-Televizije Srbije.⁵⁰ Najduži izveštaj trajao je 150 sekundi.

Nezadovoljstvo izveštavanjem o protestima, kao i opštom političkom situacijom, dovelo je do upada nekoliko desetina demonstranata u zgradu RTS-a 16. marta 2019. godine, iz koje su izbačeni posle kraćeg sukoba sa policijom, koji se nije završio ozbiljnim povredama. Takođe, nijedan zaposleni javnog servisa nije bio povređen⁵¹, a uhapšeni su uglavnom brzo pušteni.

Verovatno najvažniji događaj na medijskoj sceni Srbije u periodu izveštavanja bila je kupovina televizija Prva i O2 od strane Srđana Milovanovića u decembru 2018. Milovanović, čiji je brat Zvezdan poverenik SNS-a za grad Niš, prethodno je prodao kompaniju Kopernikus Technology d.o.o. telekomunikacijskoj firmi u većinskom vlasništvu države Telekom Srbija a.d. za cenu koju su neki ekonomisti procenili kao i četverostruko veću od tržišne.⁵² Nekoliko nedelja kasnije, Prva i O2 promenile su vlasništvo za iznos sličan prodajnoj ceni „Kopernikusa“.

Ekonomski faktor koji je i tokom ovog perioda privukao veliki broj kritika bilo je projektno sufinansiranje medija, odnosno brojni navodi o zloupotrebi ovog procesa kako bi se nagradili lojalni mediji. Najviše pažnje privukla je dodela sredstava u Beogradu, gde je najveća količina novca otišla tabloidima optuženim za višestruko kršenje Kodeksa novinara Srbije, kao i kanalu Studio B, zbog čega se Udruženje novinara Srbije odreklo svojih sredstava.⁵³ Uočena je praksa dodele novca organizacijama koje su tek odnedavno osnovane,⁵⁴ a baza NUNS-a zabeležila je i druge tehničke nedostatke konkursa u Paraćinu, Sremskim Karlovcima, Preševu, Petrovcu na Mlavi i Velikoj Plani. U Kragujevcu sredstva još nijednom nisu bila dodeljena, dok su vlasti grada Valjevo takođe optužene za finansiranje njima bliskih medija.

50 U Dnevniku RTS-a 27 minuta posvećeno protestima, nikad kao udarna vest, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/u-dnevniku-rts-a-27-minuta-posveceno-protestima-nikad-kao-udarna-vest/>, pristupljeno 26. 8. 2019.

51 Станојевић: Током упада у РТС било тензија, не и насиља <http://www.politika.rs/scc/clanak/425319/Stanojevic-Tokom-upada-u-RTS-bilo-tenzija-ne-i-nasilja>, pristupljeno 26. 8. 2019.

52 NIN, broj 3546, 13. decembar 2018.

53 UNS se odrekao sredstava dobijenih na medijskom konkursu Beograda, <http://nuns.rs/reforma-javnog-informisanja/projektno-finansiranje-medija/39578/uns-se-odrekao-sredstava-dobijenih-na-medijskom-konkursu-beograda.html>, pristupljeno 26. 8. 2019.

54 Više od 600 hiljada evra iz budžeta Beograda prorežimskim medijima i nepoznatim firmama, <http://nuns.rs/reforma-javnog-informisanja/projektno-finansiranje-medija/43653/vise-od-600-hiljada-evra-iz-budzeta-beograda-prorezimskim-medijima-i-nepoznatim-firmama.html>, pristupljeno 26. 8. 2019.

Konačno, slučaj koji je još jednom privukao pažnju na ekonomski položaj novinara bio je trostruki štrajk glađu Maje Pavlović, vlasnice Kanala 9, koja je premijerki Brnabić, a zatim i predsedniku Vučiću ispostavila zahteve za rešavanje mnogobrojnih problema njenog medija, uključujući i nejednak tretman prilikom dodele sredstava za sufinansiranje.⁵⁵

---

55 Pavlović predala zahteve predsedniku Srbije, štrajk nastavlja ispred Predsedništva <https://www.cenzolovka.rs/vesti/pavlovic-predala-zahteve-predsedniku-srbije-strajk-nastavlja-ispred-predsednistva/>, pristupljeno 26. 8. 2019.

Centar savremene politike

EU-RS THINK TANK

Centar savremene politike je organizacija civilnog društva iz Beograda, osnovana 2012. Njene aktivnosti su koncentrisane na demokratizaciju, proces evropskih integracija i regionalnu saradnju. Glavni ciljevi organizacije su razvijanje i promocija demokratije, podrška procesu evropskih integracija i promocija evropskih vrednosti, kao i regionalne stabilnosti i saradnje. Vizija organizacije je demokratska Srbija u okvirima ujedinjene Evrope.

Centar savremene politike postiže svoje programske ciljeve kroz objavljivanje istraživanja i drugih publikacija, organizaciju događaja i kroz ostale medijske projekte, kao i kroz edukaciju mladih. Fokus organizacije je na istraživačkom aspektu njenog rada i aktivnoj uključenosti u proces evropskih integracija Srbije.

Centar savremene politike je osnivač portala European Western Balkans, regionalnog internet portala na engleskom i srpskom jeziku, koji prati proces evropskih integracija zemalja Zapadnog Balkana, i putem kojeg realizuje svoje medijske projekte.

European Western Balkans

European Western Balkans je nezavisni regionalni internet portal na engleskom jeziku specijalizovan za praćenje procesa evropskih integracija zemalja Zapadnog Balkana. Portal je osnovan 2014. godine od strane Centra savremene politike. Portal na srpskom jeziku upisan je u registar medija i počeo sa radom u aprilu 2017. godine.

Pored evropskih integracija, portal se bavi i širim evropskim temama kao što su regionalna saradnja, politička stabilnost i reformski procesi, a odnedavno detaljno prati izbore za Evropski parlament 2019.

Osim vesti i analiza najnovijih događaja relevantnih za teme koje portal obrađuje, na njemu se takođe redovno mogu pročitati autorski tekstovi i intervjui najznačajnijih državnih i evropskih zvaničnika, stručnjaka i predstavnika civilnog društva. European Western Balkans, takođe, pruža uporedan interaktivan prikaz napretka zemalja Zapadnog Balkana u procesu integracija, a na srpskoj verziji sajta i napredak u pogledu svakog pregovaračkog poglavlja.

Civilno društvo za unapređivanje pristupanja Srbije Evropskoj uniji

„Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“ je projekat koji sprovodi Beogradska otvorena škola (BOŠ) uz podršku Kraljevine Švedske. Glavni cilj projekta je da podrži aktivnije učešće organizacija civilnog društva i medija u procesu pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji.

U okviru projekta BOŠ sprovodi Program podrške civilnom društvu i medijima u oblasti evropskih integracija čija je svrha da doprinese evropskim integracijama i demokratskom razvoju u Srbiji jačanjem uloge civilnog društva i medija.

Projekat uključuje 45 organizacija civilnog društva i medija sa teritorije čitave Srbije u mrežu partnera koji tokom tri godine (2017-2019) radi na povećanju uloge civilnog društva u zastupanju interesa lokalnih zajednica u procesu evropskih integracija, obezbeđivanju demokratskog uticaja civilnog društva na javne vlasti i unapređenju kvaliteta učešća javnosti u procesu donošenja odluka i pregovorima sa EU.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.217.02(4-672EU:497-15)
321.7(497.11)”2019”

ИВКОВИЋ, Александар, 1996-

Stanje demokratije u Srbiji 2019 : izveštaj iz senke / [autori Aleksandar Ivković, Nikola Cuckić, Nikola Burazer]. - Beograd : Centar savremene politike, 2019 (Beograd : Java otisak). - 28 str. :
tabele ; 30 cm

Podaci o autorima preuzeti iz kolofona. - Tiraž 100. - Napomene i bibliografske reference uz
tekst.

ISBN 978-86-80576-08-4

1. Цуцкић, Никола, 1993- [аутор]
2. Буразер, Никола, 1988- [аутор]

а) Европска унија -- Придруживање -- Западни Балкан б) Србија -- Демократија -- 2019

COBISS.SR-ID 279019276

EU-RS THINK TANK
www.centarsavremenepolitike.rs

*European
Western
Balkans*

www.europeanwesternbalkans.com

9 788680 576084

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige